పంటసేలు

మోతుబరి పల్లెటూరు పిచ్చికలగుంట తూర్పు దిక్కున పొలిమేరకాడ రాస్తా పక్కన పెద బసవయ్యగారి మనగాడైన ఆరెకరాల మాగాణి భూమికి మయాన కోటప్ప కొండలకి మల్లే వుండ మూడు వరికుప్పల సుట్టూతా–

"నాయుడోరింటికాడ

నల్ల తుమ్మ సెట్టుకింద

నాయుడే మన్నాడే పిల్లా!"

అని ఈలపాట పాడ్తా వుశారుగా తిరుగుతుండాడు నరసివుఁలు కొడుకు రాములు.

రాములు నాయన నరసివుఁలు పెద బసవయ్యగారి ఆ ఆరెకరాలు భూమిని పదేనేళ్ళ పైచిలుకు నుంచి కౌలుకు సేసుకుంటున్నాడు. పెద బసవయ్యగారికి యిసువంటి మాగాణి పొలం పిచ్చికలగుంటకి ఉత్తరం, దచ్చినం, పడమర దిక్కుల్న యింకా డెబ్బయ్యేకరాలకి పైసిలుకుండది. అయితే ఆ యవారాలన్నీ నరసివుఁలు కక్కర్లా. తనూ, తన పెల్లాం, కొడుకు రాములు, కూతురు లచ్చి, మొగుళ్ళు పోయిన తన అప్పా, చెల్లెలు కలిసి కౌలుకు సేసుకుంటుండ యీ ఆరెకరాలే సొరగంకన్న పదిరెట్లెక్కువ.

ఈయేడు పెబలకుమల్లే వుండ తమ మూడు వరికుప్పలు నూరుస్తావుంటే బంగారం కక్కాల్సిందే ననుకుండాడు రాములు, ఈలేసుకుంటా.

"గవర్నమెంటోరు మంచోరు! ఆరికి మా అసువంటి కష్టం సేసుకుంటున్నోరి సంగత్తెలుసు! కౌల్దారి సట్టం మీన ముద్దరగుద్ది పేపర్లో ఏపించారు! ఆ సట్టం పకారం కౌల్దారుకు పంటలోసగానికి సగం వొచ్చుద్ది. అదట్టా వుంచి ఎనకటికి మల్లే ఆసామి కౌల్దార్ను మాటకుముంగల పీకిపారెయ యీలుగాదు!

"తాము ఏటా ఎకరానికి పదేనుబత్తాల కౌలిస్తుండారు పెదబసవయ్యకు. కిందటేడు గాలోన తిరగా బోర్లా కొట్టటాన ఎకరానికి పది బస్తాలే దక్కింది. అయ్య అప్పు సానాసేశాడు! పంటలో సగానికి సగంవొస్తే అయ్య కోటయసామికి పెబకడ్తానన్నాడు.

రాక యాడికిపోద్ది! గవర్నమెంటోరు ముద్దరేసిన సట్టం పేపర్లో ఏపిచ్చారంటే యిగదానికి తిరుగులేదు - బెమ్మదేవుఁడు అడ్డం వొచ్చినా!"

రాములు యింకోపాలి మూడు వరికుప్పల్ని కింద నుంచి పైదాకా సూసి "అదిగో దారక, ఆలమందలయిగో-" అని కిష్టరాయబారంలో అర్జునుడి పద్దెం యిసుర్తుండాడో లేదో - "ఖడే బర్ఖదే!" అంటా ఒక్కపాలి రాస్తామీన్నుంచి గొద్ద పిల్లకాయ అరుపు" ఇనబడేతలికి వులిక్కిపడి ఎనక్కి తిరిగి సూశాడు.

పాతిక, ముప్పయ్ బఱ్ఱెగొడ్డు ఆటికెనకమాల గొడ్డపిల్లకాయ, ఆళ్ళ మద్దెన పై కెగ్గట్టిన ఎఱ్ఱకోక, నల్లరెయిక, సంకన పేడపల్లిక, కాళ్ళకడాల్తో ఆడుకుంటా వొస్తుండ అలివేలును గాలం ఏసి పట్టినట్టు సూసిన రాములు కన్నార్పకుండా అటనే రాస్తాపక్క సింతసెట్టుకిందకొచ్చి నుంచుండాడు.

గొడ్డమందను రాస్తాపక్క పచ్చగరిక పీక్కుతింటానికి వొదిలేసి 'కోతికో జిల్లా' రంటూ సింతసెట్టుకు కాస్తె అవకడ గానిగసెట్ల మీనకు గొడ్డపిల్లకాయ ఎగబడ్తావుంటే రాముల్ని సూసీసూడనట్టు సింతసెట్టుకింద పిల్లకాలవ ఒంతెన మీనకొచ్చి కూకుండది పేడపల్లికతో అలివేలు.

ఓరగా బిగజుట్టిన తలగుడ్డ, తలగుడ్డ కింద గిరజాలు, కోసముక్కు, సన్న మీసకట్టు, ఎగదంతున్న ఎదుఱ్ఱొమ్ముకు బిగదీసుకున్న బనీను, ఎగ్గట్టిన పంచ, సేతిలో ఎదురుకఱ్ఱ, తలతల మెరుత్తుండకళ్ళతో అదేపనిగా పొడుత్తుండట్టు సూత్తన్న రాముల్ని ఓరకంటితో సూసి "కల్లుకాత్తా రాలి కిందపడేను!" అంది అలివేలు. తలగుడ్డ వూడదీసి దులిపి బుజానేసుకుని సింతసెట్టు కానుకుంటా పళ్ళు బయటపడేట్టు సప్పుడు గాకుండా నవ్వాడు రాములు.

తల పక్కకు తిప్పుకుని సప్పున నవ్వుకున్న అలివేలుకు వున్నట్టుండి గుండెలో ఏందో జల్లుమన్నది.

"ఖడే బర్ఖదే!" అనరుస్తా ఏనాదిపిల్ల రామి జడెగరేసుకుంటా పేడ పల్లికతో బోడికొమ్ముల బఱ్ఱెగొడ్డు దగ్గరికి లగెత్తింది. అలివేలుకు రామి "బర్ఖదే" అనరవటం యినపళ్ళేదు.

'ఏం అలివేలుపిల్లా. బాగుండావా?" అని పలకరిచ్చాడు రాములు, బనీను జోబిలోంచి బీడీ, నుప్పెట్టె తీసి ముట్టించుకుంటా.

"నన్ను పిల్లాగిల్లా అనమాక!" అంది అలివేలు.

"అయితే పెద్దదాని వయ్యావన్నమాట! మరి నీ పెల్లెప్పుడంటా?" అన్నాడు రాములు.

"ఏం, నీ జోబిలో కాసిని పెళ్లి కొడుకులేమైనా వుండారా?" అంది అలివేలు.

"అంతమంది లేరుగాని ఒకడుండాడు సూసుకుంటావా?" అన్నాడు రాములు, మళ్లీ సప్పుడు గాకుండా నవుతా.

"ఇక సాల్లే వూరుకో!" అంది అలివేలు, రెండు సేతుల్తో మోకాళ్ళను వాటేసుకుంటా.

"ఎర్రకోక గట్టావే!" అన్నాడు రాములు.

"సాల్లే వూరుకో!" అంది అలివేలు వోళ్ళో తలదాసుకుంటా. కోక కట్టుకోటం మొదలు పెట్టిన అలివేలుకు వొక్కపాలి ఎర్రకోక వొల్లంతా పీకి నట్టయింది.

"రాగవయ్య మళ్లీ నీ జోలికొచ్చాడా?" కూసేపుండి అన్నాడు రాములు, తుబుక్కున వుమ్మేస్తా.

"ఆడిజిమ్మడ! ఆడి పుటమార! సచ్చినోడికి దెబ్బకు దెయ్యం బారింది! ఆనాడు నువు నన్ను రచ్చించావు! ఆడు నా కోకబట్టుకుని లాగుతాడని నాకు తెలవనన్నా తెలవదు! ఛీ! ఆంబోతు! అక్కుపచ్చి! నువు గుద్దినగుద్దుకు సావిడెత్తుకు ఎగ్గిరిపడ్డాడు – యిహిహిహి! మొన్న నేను కోవంటి దుకానానికి ఎల్తావుంటే ఎదరపడి కొరకొర సూత్తాపొయ్యాడు!" అంది అలివేలు.

ఆనాడు తను సెరువులో బట్టలు గుంజుకుని వొస్తావుంటే సెరువుపక్కన గొడ్డసావిడి పెండెందగ్గిర ఆంబోతల్లే నుంచుండ పెదబసవయ్య తమ్ముడు రాగవయ్య "ఇదిగో, బంతిపూలు కావాలా? గొబ్బిపూలు గూడా వుండయ్ కోసుకుపో" అని తనని నిలేసి వూరిచ్చాడు. అంతక్కిందటి దినం తను సెరువు నుంచి తిరిగొస్తూ పెదబసవయ్యగారి గొడ్డసావిడి ముంగల బంతిపూలు, గొబ్బిపూలు యిగర బూసుండటం పెండెంలోంచి సూసి, కూసేపు తచ్చాడి యింటికి పోయింది. ఆ దినం రేత్తిరి దోసెడంత బంతిపూలు కల్లోకొచ్చినై తనకు.

"వూఁ, కోసుకో!" అన్నాడు రాగవయ్య. తను సల్లగా పెండెందాటి సావిడి ముంగల కెల్లి నాలుగు బంతిపూలు వొల్లో ఏసుకుందో లేదో రాగవయ్య ఏనికీడ్తే వచ్చి తనకోక బట్టుకొని సావిట్లోకి గుంజుతుండాడు! తనకి కాల్లొనికినై! వొల్లు సెవట గారింది!

ఒదల మంది తను.

"ఎహెరా" అన్నాడు రాగవయ్య గట్టిగా గుంజుతా.

పెండెం పెటపెటమని ఆ ఇగ్రహం అవ్వాయి సువ్వకిమల్లే వొచ్చిన రావటం 'తభీమన' వొక్క గుద్దుగుద్దేతలికి దున్నకుర్రకు మల్లే ఎగ్గిరకిందపడ్డాడు రాగవయ్య.

ఓరగా సుట్టుకున్న తలగుడ్డ, ఆ తలగుడ్డ కింద నల్లటి గిరజాలు, కోసముక్కు, సన్నటి మీసకట్టు, ఎగదంతున్న రొమ్ములమీన బిగదీసిన బనీను సేతిలో ఎదురుకర్ర, పంచ పైకెగ్గట్టి మెరుస్తుండ కళ్ళతో తన సెయిపట్టుకుని ఇంటికాడ దింపి పోయాడు. కూసేపుటికిగాని తనకు తెలవలా ఆ మడిసి నరిసివుంలు కొడుకు రాములని.

"మా పంటకుప్పలు సూశావా అలివేలా?" అనడిగాడు రాములు.

"సూశా. ఈఏడు మీ పంట బలేపండింది" అంది అలివేలు.

"తస్సదియ్య యీపలి ఎకరానికి రెండు పుట్లు గింజ రాలాల" అన్నాడు రాములు.

"నిజంగా అంతవుద్దా రాములా?" అంది అలివేలు.

"మెల్లిగా, అంటావేం అలివేలా? అదట్టావుంచు. గవర్నమెంటోరు పేపర్లో ఏపిచ్చిన కవులు సట్టం లెక్కన యీపాలి పంటలో సగం మాకు రావాల" అన్నాడు రాములు పంటకుప్పల్ని గెట్టిగా చూస్తా.

"మరి మా అయ్య అట్టా అన్నాడేం రాములా?" అంది అలివేలు.

"మీ అయ్య ఏమన్నాడు అలివేలా" అనడిగాడు రాములు.

"పేపరీలో ఏసిన ఇసువంటి సట్టాలు వూరకనే పుల్చుగారిపోతయ్యన్నాడు! గవర్నమెంటోరి నౌకర్లొచ్చి పంటకల్లాలకాడ నిలబడి పంటలో సగానికి సగం కొలిపిత్తే తనీ సట్టాన్ని నమ్ముతానన్నాడు" అంది అలివేలు.

"మీ అయ్యకి చరీగా తెలవదు పెదబసవయ్యగారు బహు పెద్దమడిసి. ఈ సట్టం బొహుగెట్టిది" అనంటావున్నాడు రాములు.

"ఖదే బర్ఖదే" అని అరుసుకుంటా, సింతసెట్టు పక్కనుంచే వుసిగా లగెత్తింది ఏనాదిపిల్ల రామి.

* * *

ఏడాది సెక్రం తిరిగిపోయినట్టు తిరిగిపోయింది. నెర్రపగిల్న పిచ్చికల గుంట మాగాణీ పొలాల్లో ఓ పక్క ఏతాలెత్తి నారుమళ్ళు సాగుతావుంటే యింకో పక్కనుంచి గొర్రెలమంద పెంట, నయిపోగుపెంట తోల్తుండారు రైతులు జీతగాళ్ళు, కూలిమడుసులు.

తూర్పు దిక్కు రాస్తా పక్కన పెదబసవయ్యగారి ఆరెకరాల పొలంకాడ పలుగుతో గెడ్డ యిరవనొచ్చిన రాములు రాస్తామీన పిల్ల కాలవ ఒంతేనపక్క సింతసెట్టు కిందనే నిలబడిపోయి పెదబసవయ్యగారి పొలంకెల్లె అదేపనిగా సూస్తుండాడు.

పెదబసవయ్యగారి పొలంలో గెడ్డ బహు నల్లగా వుంది! బెత్తడెడల్పున నెర్రెయిచ్చిందా పొలమంతా! ఆవజాన నెర్రె యిచ్చిన బూవిలో బంగారం పండుద్ది! ఆడ

పండిన పంటకుప్పలు కోటయసావిఁ పెబలకుమల్లే వుంటయ్! రాస్తామీన వొత్తా పోతావుండే జనం ఆటినే సూస్తాపోతారు! ఆ పంటకుప్పల్ని నూర్చి నిలువెత్తు రాసిబోసి తూర్పార పట్టావుంటే నీరెండలో దగదగ మెరుసిద్దాగింజ! ఆ గింజతో అయ్య యీ పదేనేళ్ళ నుంచి యింటి కరుజులు సద్దుతా వుండాడు! ఆ గింజరుసి తమకు తెలిసినంతగా వూళ్ళో జనానికి తెలవదు!

“ఒరె, రాములు యీడే వుండాడే! ఏం రాములా? ఇశ్వామిత్రులోరికి మల్లే ఏందో తపసు సేసుకుంటున్నావల్లే వుందే?” అని పలకరిచ్చాడు రత్తాయితో పొలంపోతుండ కూలిమడిసి రమణాయ్.

“ఏంది రాములా, గెడ్డపొలుగు తెచ్చావు ఏంది కత?” ఈ ఏడు మీరీ పెదబసవయ్యగారి పొలం కౌలుకు సెయటంలేదంట, నిజమేనా?” అనడిగాడు రత్తాయ్.

“నాకు తెలవ కడుగుతా, మీ అయ్య నిన్ను పెద బసవయ్యగారికాడ జీతానికి కుదిరిచ్చాడంట నిజమేనంట్రా రాములా” అనడిగాడు రమణాయ్.

తుబుక్కున వుమ్మూసి, బనీను జోబిలోంచి నుప్పెట్టె, బీడీ ముక్క దీసి ముట్టించుకున్నాడు రాములు, మాట్టాడకుండా.

“పెద బసవయ్యగారు మిమ్మల్ని కౌల్నుంచి దేనికిరా తీసేసింది రాములా?” అనడిగాడు రమణాయ్.

“ఆ పెద బసవయ్య మీన అయ్యకు యింకా బెమత తీర్లా! పై ఏడు పెద బసవయ్య మనసు మారి మల్లీ మాకు కౌలుకిత్తాడని ఆరికాడ నన్ను జీతానికి కుదిర్చాడు అయ్య!” అన్నాడు రాములు.

“పొలం బీడుగట్టి పంట బాగా పండడం లేదంట! తన సొంత కమతం సేసుకుంటున్నాడు!”

“ఈ పెద బసవయ్యగారి పొలం బీడు కట్టున్నదంటే ఎవరన్నా నమ్ముతారంట్రా? కిందటేడు యీ పొలం ఎకరానికి ముప్పందుంపైసిలుకు పండిందని వూళ్ళో అందరికీ తెల్బుగా!” అన్నాడు రమణాయ్.

“ఎనకటికి ‘దున్నకుర్ర యీనిందంటే దూడ పలుపు యాడుందో ఎతకమన్నారంట!” పొలం బీడు కట్టున్నదని ఆ పెద్ద మడిసంటే మీ అయ్య సేతులు కదుక్కునొచ్చేశా దంట్రా రాములా? నలుగురు పెద్దమడుసుల ముంగల యవార మేందో తేలవక్కర్లా?” అని అన్నాడు రత్తాయ్.

“మరి గవర్నమెంటోరు పేపర్లో ఏసిచ్చిన పకారం కౌల్దారును తీసి పారెయగూడదుగా?” అనడిగాడు రమణాయ్.

"మరి ఆ సట్టం పకారమే కౌలురేటు సగానికి సగంవుండా అనుకుంటే కిందటేడు మనూరి ఆసాములంతా పాత కౌలురేటు లెక్కనే పీక్కుంటిరిగా! ఏం రాములా మీకూ అంతే జరిగిందా?" అనడిగాడు రత్తాయ్.

"సట్టం పేరెత్తుతే మ(్రాద దక్కదన్నాడు పెదబసవయ్య! సట్టం సంగతి దేవుడికెరుక, వుండకౌలు వుండట్టన్నా అంతే సాలన్నాడు అయ్య! సివరికి రెంటికీ సెడింది యవారం! పదేనేళ్ళ నుంచి సేత్తుండ కౌలు యీవజాన వుత్తపున్నానికి దక్కకుండా పోద్దని అయ్య కల్లోకూడా అనుకోలా!" అన్నాడు రాములు. తుబుక్కున వుమ్మాస్తా.

"ఈ ఏడు తప్పినా పైఏడు సగం కౌలురేటు తప్పదని మనూరి ఆసాములంతా కూడబలుక్కుని యీపన్జేత్తుండారు. అంకమ్మగారి అంకినీడు పొలం జేత్తుండ రామలింగయ్య ఎప్పటికమల్లే యీఏడుకూడా పెంటదోలను యిట సేలోకిపోతే ఆ యవారమేందో తనే సూసుకుంటాను - పెంట తోలక్కర్లేదు పొమ్మన్నాడంట అంకినీడు! రామలింగయ్య కాత్తె మొరాయించేతలికి మెడ మీన నూకి బయటికి నెట్టాడంట అంకినీడు! యిగ చూసుకోండి యవారం ఎట్ట సెడదిరిగిందో!" అనంటున్నాడు రత్తాయ్.

"సట్టం చేసిన గవర్నమెంటోరికి యవారం యిట్ట అడ్డం తిరిగిందని తెల్చిందా అంటా–" అనంటున్నాడు రమణాయ్.

కిర్‌కిర్‌మంటా కి(్రుసెప్పుల్తో పెద్ద పెద్ద అంగలేసుకుంటా వొచ్చి, తుబుక్కున వుమ్మాసి సేతిలో ఎదురుక(్రతో ఆడ నిలబడ్డాడు పెద బసవయ్య గారి తమ్ముడు రాగవయ్య.

"ఏందిరోయ్ రమణాయ్. రత్తాయ్? సిసలైన రైతు మొనగాళ్లు సేరి సిన్న మీటింగేందో నడుపుతూండారే? ఏంది కత? గవర్నమెంటోరి సట్టం గిట్టం అనంటుండారే? ఒల్లు సెడుద్ది కాత్తె బ(్రదంగా వుండండి!" అని రాముల్నో సూపుసూసి "ఏందిరా నువు యీడ చేస్తుండదీ? సేల్లో గెద్ద యిరవను ఎప్పుడనంగా వొచ్చావురా నువూ?" అనడిగాడు రాగవయ్య, బుసవిడుస్తా.

తాగుతుండ బీడీముక్క పెదాల్తో అటనే తుబుక్కున వుమ్మాసి మాట్టాడకుండా రాగవయ్యకెల్లి సూశాడు రాములు.

"పదవేందిరా సేలోకి?" మల్లీ అడిగాడు రాగవయ్య, రాములు సూపుకు నిల్దొక్కుకుంటా.

"ఏ సేలోకి?" అనడిగాడు రాములు, అటనే సూస్తూ.

"నువు మాకాడ జీతానికి చేయటం లేదం(్రటా?" మల్లీ అడిగాడు రాగవయ్య.

"ఎవరన్నారూ" అనడిగాడు రాములు.

"పొల్లురాల్తయ్ మాట చరీగారానీ" అనంటుండాడు రాగవయ్య.

"ఖడీ బర్ఖడీ!" అని ఏనాదిపిల్ల రామి అరిసిన కూసేపటికి పుట్ట పగిల్నట్టు ఎల్లుకొచ్చిన గొడ్డ పిల్లకాయ ఆ సుట్టు పక్కలకు సదురుకుంటావుంటే ఎఱ్ఱకోక పైకెగ్గట్టి, పేడ పల్లిక సంకన బెట్టుకొని రాములుకు కాత్తె ఎనకమాల కొచ్చి నిలబడింది అలివేలు.

తన ఒల్లంతా కెలుకుతున్న అలివేలు మల్లీ యియాల రాములు పక్కకొచ్చి నిలబట్టం సూసిన రాగవయ్యకు నరాలు పటపటమన్నాయ్.

పొద్దస్తమానం ఎఱ్ఱకోకతో కళ్ళల్లో మెదల్తుండ అలివేలును రాగవయ్య కోక పట్టుకు లాగడం – బొమ్మలోకి మల్లే సప్పున అగుపించినట్టయి, రాగవయ్యను కిందనించి పైదాకా కొలిసి సూశాడు రాములు.

"సేలోగెడ్డ యిరవ్వంట్రా?" అనరిశాడు రాగవయ్య.

"ఎందుకైనా మంచిది నాజోలికి రామాక!" అన్నాడు రాములు.

"యదవా నీరఖతం తాగుతా!" అని అరుస్తా రామ రావణా యుద్దంలో రావణాబ్బెమ్మ దూకినట్టు సేతిలో ఎదురుకఱ్ఱ ఎత్తి ఎగ్గిరిదూకిన రాగవయ్యను మద్దెలోనే తభీమని గుద్దిన గుద్దుకు బారెడు ఎత్తెగిరి, మూడు బారల దూరాన పడిలెగిసి, గొడ్డపిల్లకాయతోపాటు రవణాయ్, రత్తాయ్ పగలపద్దావుంటే సేలల్లో గనువుఁలెంటపడి నాగాయ్ డొంకమీనగుండా అదేమయిన వూళ్లోకి లగెత్తుకెల్లాడు రాగవయ్య.

"యవారం సెడింది! రాగవయ్య వూళ్లోకెల్లి రామలాళ్ళు ఆసాముల మీద తిరగబడి కొద్తుండారని గబ్బు లేవదీత్తాడు!" అన్నాడు రమణాయ్.

"లెగవదీత్తే తీశాళ్లే! ఈ పాపం ఎప్పుడైనా పండాల్చిందే!" అన్నాడు రత్తాయ్.

ఎనకమాల ఏందో ఎచ్చగా తగిల్నట్టయ్ తిరిగి సూసిన రాములుకు పక్కనే ఎఱ్ఱగా అలివేలు అగుపించింది.

"నువు ఆరికాడ జీతానికి కుదిరావా రాములా?" అని సన్నగా అడిగింది అలివేలు.

"ఎవరు – నేనా? అదుగో సూడు–" అనంటూ కిందపడ్డ గెడ్డపలుగును పైకెత్తి బలంకొద్దీ యిసురుగా పెద బసవయ్య ఆరెకరాల మాగాణి సేలోకి యిసిరేసి "ఒరే రమణాయ్, రత్తాయ్! మీరు వూళ్లోకి ఎల్లినప్పుడు ఆరి గెడ్డపలుగు సేలో యిసిరేసివుండది వొచ్చి తీసికెల్లమని ఓ మాట సెప్పి పోండి!" అనన్నాడు రాములు, సేతులు దులుపుకుంటా.

('అభ్యుదయ' 1958, మార్చి)